

Dr hab. Krzysztof Orzeszyna prof. KUL/AON
Kierownik Katedry Praw Człowieka
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

Lublin, dnia 15 lutego 2014 roku

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Anny Katarzyny DRABARZ

nt: *Zasada równości szans osób z niepełnosprawnością w systemie wdrażania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej*, Białystok 2013, ss. 296,
przygotowanej pod kierunkiem dra hab. Macieja PERKOWSKIEGO, prof. UwB

Uwaga wstępna

Po wstępnym zapoznaniu się z rozprawą doktorską mgr Anny Katarzyny Drabarz stwierdzam, że stanowi ona materiał nadający się do naukowego uwzględnienia jako podstawa do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.

Wybór problemu badawczego i sformułowanie tematu rozprawy

Problem badawczy został wybrany bardzo trafnie. Jest on interesujący teoretycznie i praktycznie. Jednym z podstawowych praw osób niepełnosprawnych jest prawo do równych szans w uczestnictwie w życiu społecznym. W ostatnich latach Unia Europejska podejmuje wiele działań na rzecz wyrównania szans oraz wzmocnienia ochrony prawnej dla osób z niepełnosprawnością. W tym też celu ratyfikowała 5 stycznia 2011 r. Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnością. Unia Europejska zobowiązała się w ten sposób do zapewnienia harmonizacji całego systemu prawa oraz przyjęcia strategii i programów w tym przedmiocie.

Temat rozprawy doktorskiej mgr Anny Katarzyny Drabarz został sformułowany prawidłowo zarówno pod względem poprawności formalno-prawnej użytych pojęć, jak i pod względem poprawności logicznej. Jest on również zgodny z przedmiotem pracy i jej treścią.

Głównym obszarem badawczym Autorka uczyniła zasadę równości szans osób z niepełnosprawnością w systemie wdrażania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Autorka słusznie zauważa, że wsparcie w postaci funduszy strukturalnych stanowi główny instrument polityki spójności Unii Europejskiej ukierunkowany na stymulowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego, którego efektywność nie może być oceniana wyłącznie na podstawie wskaźników ekonomicznych, ale powinno się tu brać także pod uwagę poziom promowania i przestrzegania praw człowieka.

Głównym celem dysertacji Autorka uczyniła identyfikację praw osób z niepełnosprawnością w dostępie do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w szerokim znaczeniu oraz odkodowanie treści zasady równych szans dla osób z niepełnosprawnością. Podejmując pracę badawczą w tym przedmiocie Autorka określiła podstawy prawne zasady równości szans, wyznaczyła zakres podmiotowy i określiła prawa i obowiązki osób z niepełnosprawnością. Ponadto istotnym z punktu prowadzonych badań w zakresie praw osób z niepełnosprawnością było zbadanie praktycznego stosowania przepisów i wytycznych odnoszących się do zasady równości szans osób z niepełnosprawnością w systemie wdrażania funduszy strukturalnych oraz wskazanie standardów orzeczniczych stosowanych przez sądownictwo międzynarodowe, unijne i polskie w związku ze stosowaniem zasady równości szans.

Sformułowane w pracy główne tezy badawcze znajdują swoje rozwinięcie w poszczególnych rozdziałach pracy oraz zakończeniu.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Anny Katarzyny Grabarz nt: „*Zasada równości szans osób z niepełnosprawnością w systemie wdrażania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej*” stanowi ważny głos i przyczynek do dyskusji naukowej. Problemy badawcze zostały zweryfikowane adekwatnie do założonego celu rozprawy, a Autorka wykazała się należyłą starannością w tym zakresie.

Uważam, że zarówno wybór przedmiotu rozprawy jak i sformułowanie tematu należy ocenić wysoko.

Warsztat naukowy

W bibliografii Autorka wykazuje ok. 250 publikacji naukowych, w tym kilkadziesiąt w języku angielskim. Dość znaczna jest liczba zamieszczonych aktów prawnych oraz orzecznictwa istotnego dla opracowania rozprawy. Doktorantka uwzględniła 4 wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; 26 wyroków sądów krajowych, 2 wyroki innych państw członkowskich Unii Europejskiej (Wielka Brytania i Włochy).

Zadaniem recenzenta, tak zgromadzona i wykorzystana „bibliografia” jest znaczna i pozytywnie przemawia na korzyść rozprawy doktorskiej.

Struktura i treść rozprawy

Rozprawa poza „wykazem skrótów” (s.3-4) i „wprowadzeniem” (s.6-15) oraz „zakończeniem” (s. 246-250) , „bibliografią” (s. 251-276), „załącznikami” (s. 279- 296), składa się z pięciu zasadniczych rozdziałów:

I. „Koncepcje równości w europejskiej kulturze prawnej” (s.16-41);

II. „Niepełnosprawność jako cecha chroniona w systemie prawnym Unii Europejskiej” (s. 42-106);

III. „Zasada równości szans osób z niepełnosprawnością w systemie prawnym Unii Europejskiej” (s. 107-152);

IV. „System wdrażania funduszy strukturalnych jako instrument wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością” (s. 153-190);

V. „Praktyka implementacji zasady równości szans osób z niepełnosprawnością w systemie wdrażania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej – na przykładzie województwa podlaskiego w okresie programowania 2007-2013 (s. 191-245).

Konstrukcja rozprawy jest poprawna, natomiast pewnym niedociągnięciem jest brak podsumowań po każdym z rozdziałów.

W rozdziale pierwszym Autorka omawia podstawowe koncepcje równości obowiązujące w europejskim obszarze prawa mające istotne znaczenie dla przedmiotowych badań. Rozdział ten stanowi kompendium prawne niezbędne przy omawianiu zasady równych szans osób z niepełnosprawnością. Ponadto Autorka odwołuje się tu do wartości i idei myśli społecznej i politycznej co zdecydowanie poszerza horyzont prowadzonych rozważań. Głębsze poznanie idei równości w kontekście prawa osób z niepełnosprawnością może w praktyce przyczynić się do skuteczniejszej ochrony praw człowieka.

Rozdział drugi zawiera analizę podmiotowego zakresu oraz próbę skonstruowania definicji „niepełnosprawności” stosowanej w prawie Unii Europejskiej. Ponadto została w nim przedstawiona sytuacja społeczna i prawna osób z niepełnosprawnością w ramach Wspólnoty. Autorka wskazuje tu na zagrożenie dla aktywności osób z niepełnosprawnością, które wynika z systemu organizacji życia zbiorowego – jego struktury instytucjonalnej i normatywnej – nie zaspokajającego potrzeb osób niepełnosprawnych, co w konsekwencji skutkuje ograniczeniem ich samodzielności życiowej a w końcu i wykluczeniem z udziału w życiu społecznym.

W kolejnym rozdziale trzecim Autorka przedmiotem refleksji czyni rekonstrukcję koncepcji równości szans w europejskim porządku prawnym w odniesieniu do osób z niepełnosprawnością, ustala jej naturę prawną, zakres przedmiotowy i podmiotowy. Społeczność międzynarodowa od wielu lat poprzez uświadamianie konieczności zapewnienia równych szans osobom z niepełnosprawnością, podejmuje działania mające na celu zmianę postaw w stosunku do tych osób ze strony pozostałych członków zbiorowości. Fundusze strukturalne mogą pomagać w urzeczywistnianiu idei równości wśród wszystkich członków społeczności poprzez przyczynianie się do powstawania mechanizmów oddziaływania na sytuację społeczną i gospodarczą poszczególnych państw członkowskich.

W rozdziale czwartym odtworzona została treść oraz mechanizmy funkcjonowania horyzontalnej zasady równości szans mającej zastosowanie w wymiarze praktycznym w systemie wdrażania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w perspektywie programowania na lata 2007-2013.

W rozdziale piątym ostatnim, omówione zostały wyniki badań empirycznych przedmiotowej praktyki oraz zawarte zostały wnioski i postulaty zmian *de lege ferenda* w celu lepszej implementacji przepisów antidyskryminacyjnych oraz usprawnienia i szerszej realizacji praw osób z niepełnosprawnością w programach operacyjnych. Uważam, że z punktu widzenia praktyki polskiej, to właśnie rozważania w tym rozdziale pokazują rzeczywiste problemy z absorpcją środków unijnych przy wdrażaniu funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, a co za tym idzie mogą być pomocne w praktyce implementacji zasady równości szans osób z niepełnosprawnością w Polsce.

W zakończeniu Autorka trafnie formułuje zarówno wnioski *de lege lata*, jak i co należy podkreślić *de lege ferenda*, (choć robi to zadaniem recenzującego w sposób nieco chaotyczny). Jednak sformułowane wnioski świadczą o dojrzałości naukowej kandydatki do stopnia doktora.

****

W tym miejscu pozwolę sobie na kilka uwag krytycznych:

We wprowadzeniu do dysertacji Autora nie wskazuje na metody badawcze, którymi zamierza się posługiwać w pracy. Myślę, że należało wskazać na metodę: historyczno-prawną, dogmatyczno-prawną czy empiryczną. Ponadto we wprowadzeniu znajdują się stwierdzenia, które moim zdaniem mają charakter podsumowań. Powinny więc znaleźć się raczej w zakończeniu.

Autorka w tekście dysertacji przy niektórych dokumentach nie odsyła do źródła lecz cytuje je z tzw. drugiej ręki (s. 22).

Omawiając zagadnienie równości w prawie i równości wobec prawa Autorka przywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 1989 r., a nie wskazuje na konkretny artykuł Konstytucji RP.

Zdarzają się Autorce potknięcia w przypisach, np. w odesłaniu do przypisu brak jakiegokolwiek treści (przypis 104, s. 38; 197, s. 114; 198, s. 115; 260, s. 164)

Autorka czasem pisze: Dz. Urz. UE (dobrze), innym razem Dz. Urz. C 12 z 1997 (s. 63), natomiast innym: Dz. U. L 303 z 2.12.2000 (s. 46); (s. 119).

W przypisach brakuje czasem strony publikacji z której Autorka czerpie informacje (s. 66; 80;)

W bibliografii, w punkcie Dokumenty Autorka wymienia: akty prawa Unii Europejskiej, Akty prawa międzynarodowego, Akty prawodawstw krajowych, czy jest to konieczne! Mamy wg Konstytucji jeden porządek prawny. Ponadto sędzę, że należy stosować hierarchię aktów prawnych. Mam też wątpliwość czy np. komentarz do aktów prawnych ..., powinien być w dokumentach (s. 273).

Wydaje się, że publikacje zamieszczone w bibliografii powinny zaczynać się od nazwiska, a nie od imion autorów.

****

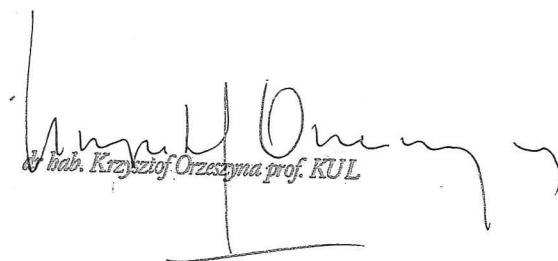
Zasygnalizowane w recenzji uwagi krytyczne nie wpływają na pozytywną ocenę recenzowanej pracy, szczególnie pod względem merytorycznym. Rozprawa doktorska napisana przez mgr Annę Katarzynę Drabarz stanowi w pełni dojrzałe dzieło naukowe. Autorka rozprawy zaprezentowała rzetelne podejście naukowe. Temat pracy stanowi interesujący nie tylko z punktu widzenia teoretyczno-prawnego, ale również pod względem aktualnych potrzeb praktyki, przedmiot badań naukowych. Należy stwierdzić, że pod względem merytorycznym Autorka w pełni zrealizowała postawiony cel naukowy.

Konkluzja

Reasumując wyrażam opinię, że rozprawa doktorska przygotowana przez mgr Annę Katarzynę Drabarz spełnia warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65,

poz. 595 z późn. zm.). Rozprawa spełnia wymagania stawiane wobec prac doktorskich, dotyczy istotnego problemu naukowego i stanowi znaczny wkład w rozwój polskich badań naukowych w tym zakresie. Świadczy dobrze o ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki w zakresie prawa i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z tym, iż pozytywnie oceniam rozprawę doktorską mgr Anny Katarzyny Drabarz wnoszę do Wysokiej Rady o kontynuację dalszego postępowania w sprawie o nadanie stopnia doktora nauk prawnych.

dr hab. Krzysztof Orzechyński prof. KUL